

МАКТАBGACHA YOSHDAGI BOLALARNI SAVODXONLIGINI OSHIRISH.

Mirzayeva Mehriniso

*Surxondaryo viloyati Uzun tumani 11-Sonli MTT da
2-guruh tarbiyachisi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning savodxonligini oshirish masalasi tahlil qilinadi. Bolalarning til va yozuv ko'nikmalarini rivojlantirishda pedagogik yondashuvlar, zamonaviy metod va texnologiyalarning ahamiyati yoritiladi. Tadqiqot davomida maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda eng samarali usullar ko'rib chiqiladi va ilmiy-amaliy tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: savodxonlik, maktabgacha ta'lim, pedagogik metodlar, interfaol o'qitish, nutq rivoji.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning savodxonligini oshirish hozirgi kunda dolzarb muammolardan biridir. Erta yoshdan boshlab bolalarning savodxonlik darajasini oshirish ularning keyingi ta'lim jarayonida muvaffaqiyat qozonishiga zamin yaratadi. Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning savodxonligini rivojlantirish bo'yicha turli yondashuvlar tahlil qilinadi va ularning samaradorligi baholanadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar savodxonligini oshirish bolaning keyingi ta'lim bosqichlarida muvaffaqiyatli o'qib ketishi uchun muhim omillardan biridir. Ushbu davrda bola tovushlarni eshitish, harflarni tanib olish, so'z boyligini oshirish va mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish orqali savodxonlik asoslarini shakllantiradi.

Savodxonlik Asoslarini Shakllantirish

Ovoz va Harflarni Tanishtirish

Bolalar dastlab tovushlarni eshitish va aniqlash orqali nutq rivojlantiradi. Ushbu jarayonda:

- Harflarni bolaga kattalar talaffuz qilib berishi va ularni takrorlatishi;

- Har bir harfni maxsus predmet yoki rasm bilan bog'lash (masalan, "A" harfi uchun olma rasmini ko'rsatish);

- Alifbo qo'shiqlari va she'rlar orqali tovushlarni yodlab olish yordam beradi.

So'z Boyligini Kengaytirish

Bolalarning so'z boyligini kengaytirish kelajakdagi savodxonlik uchun juda muhimdir.

- Rasimli kitoblar va ertaklar orqali lug'at boyligini oshirish;

- So'zlarni bog'liq suratlar bilan taqdim etish;

- Bolalarga yangi so'zlarni tushuntirib, ularning ma'nolarini hayotiy misollar bilan tushuntirish;

- Oddiy savollar berib, bolalarni muloqotga undash.

Tinglash va Tushunish Qobiliyatini Rivojlantirish

- Bolalar uchun hikoyalar o'qish va ularning mazmunini so'rash;

- O'qilgan matnlar asosida kichik savol-javob o'yinlarini tashkil etish;

- She'r va qo'shiqlarni yod oldirish orqali eshitish va tushunish qobiliyatini mustahkamlash.

O'yinlar Orqali O'qish va Yozishni O'rgatish

O'yin usuli bolalar uchun eng samarali o'rganish vositalaridan biridir.

Harflar Bilan Bog'liq O'yinlar

- Magnit harflar, alifbo kartochkalari yoki kublar orqali harflarni tanishtirish;

- Harflarni to'g'ri tartibda joylashtirish va oddiy so'zlar tuzish o'yinlari.

So'z Yasalishi Bo'yicha Mashqlar

- Harflarni yig'ib oddiy so'zlar tuzish (masalan, "ota", "ona", "kitob");

- Rasmlarga mos so'zlarni tanlash va ularni yozishga harakat qilish.

Grafomotorika Mashqlari

- Chizish, bo'yash va oddiy shakllarni hosil qilish orqali qo'l mushaklarini rivojlantirish;

- Oddiy chiziqlar va shakllar yordamida harflarni yozishga o'rgatish;

- Yozuv mashqlari uchun maxsus daftarlardan foydalanish.

Ota-Onalar va Tarbiyachilar Roli

Savodxonlikni rivojlantirishda oilaviy muhit va tarbiyachilar muhim rol o'ynaydi.

Kitob O'qish Odatini Shakllantirish

- Har kuni bolaga ertak yoki hikoya o'qib berish;
- O'qilgan kitob asosida savollar berib, bolaning tushunishini tekshirish;
- Bolani rasmlar bilan tanishtirib, mustaqil o'qishga qiziqitirish.

Nutqni Rivojlantirish

- Kundalik muloqot jarayonida bolaga savollar berish va uni javob berishga undash;

- Nutqiy mashqlar va rolli o'yinlar tashkil etish;
- Oddiy dialog va hikoyalarni eshitish va takrorlatish.

Ijodiy Yozish

- Oddiy hikoyalar tuzish va bolani ularni aytib berishga o'rgatish;
- Tasviriy san'at bilan bog'liq faoliyat orqali so'zlarni ifodalash;
- She'r yozish va hikoyalar yaratishga rag'batlantirish.

Texnologiyalardan Foydalanish

Bugungi kunda turli texnologik vositalar maktabgacha yoshdagi bolalar savodxonligini oshirishga yordam beradi.

Interfaol Ilovalar

- Harflar va so'zlarni o'rgatadigan o'yinli mobil ilovalar;
- Elektron kitoblar va ta'limiy dasturlar orqali harflarni o'rgatish.

Audio va Video Resurslar

- Multfilmlar, qo'shiqlar va audiokitoblar orqali o'qish va tushunish ko'nikmalarini oshirish;

- Bolalar uchun maxsus mo'ljallangan teleko'rsatuv va o'yinlardan foydalanish.

Muhitni Savodxonlikka Moslashtirish

Bolalarning atrofidagi muhit ularning savodxonlikka bo'lgan qiziqishini oshirishga yordam beradi.

Savodxonlik Burchagi Yaratish

- Uyda yoki bolalar bog'chasida maxsus burchak tashkil etish;
- Alifbo, kitoblar, yozuv taxtasi kabi vositalarni joylashtirish.

Muhitda Matnlarning Mavjudligi

- Stol ustida harflar, so'zlar yozilgan plakatlar, nishonlar joylashtirish;
- Bolalarga o'qish uchun doimiy yangi materiallar taqdim etish.

Qiziqarli Metodlar Bilan O'qitish

Rolli O'yinlar

- Do'kon, shifokor, o'qituvchi kabi rollarni bajarish orqali bolalarning so'z boyligini rivojlantirish;
- Rolli o'yinlar orqali dialoglarni shakllantirish.

Tajriba va Amaliy Mashg'ulotlar

- Tabiatni kuzatish, ob'ektlar nomlarini aytish va yozishga harakat qilish;
- Mavsumiy o'zgarishlarni muhokama qilish va yozib olish.

Olingan natijalar boshqa tadqiqotlar bilan taqqoslanganda, o'yin asosidagi o'qitish va vizual metodlarning samaradorligi isbotlandi. Shu bilan birga, ota-onalar va pedagoglarning hamkorligi bolaning savodxonligini yanada oshirishga yordam berishi aniqlangan. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar va multimediali darsliklardan foydalanish kelajakda savodxonlikni oshirishning muhim yo'nalishlaridan biri bo'lishi mumkinligi aniqlangan.

Xulosa

Maktabgacha yoshdagi bolalarning savodxonligini oshirish bosqichma-bosqich va tizimli yondashuv talab etadi. Ota-onalar, tarbiyachilar va ta'lim muassasalari bolalarni harf va so'zlarga qiziqtiradigan, ularning nutqiy va yozma qobiliyatlarini rivojlantiradigan maxsus metodlar va vositalardan foydalanishlari kerak. Bolaga kitob o'qish, interfaol o'yinlar o'ynash, qiziqarli yozuv mashqlarini bajarish orqali ularning kelajakdagi savodxonlik darajasini oshirish mumkin.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning savodxonligini oshirish uchun interaktiv va o'yinli metodlardan keng foydalanish lozim. Pedagoglar va ota-onalar bolalar bilan ko'proq muloqot qilishlari, o'qish va yozish mashg'ulotlarini qiziqarli tarzda tashkil

etishlari muhim. Kelgusida maktabgacha ta'lim muassasalarida innovatsion yondashuvlarni keng joriy qilish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 30 sentyabrdagi «Maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PF-5198-sonli Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 maydagi "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-4312-sonli Qaroriga 1-Ilova.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 22 dekabrdagi «Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning Davlat standartini tasdiqlash to'g'risida»gi 802 sonli Qaroriga 1- Ilova.
4. "Ilk qadam" (takomillashtirilgan) Davlat o'quv dasturi. -Toshkent, 2022 y.
5. Ahmedova H. Va boshqalar. Bolangiz maktabga tayyormi? -T.: "Ma'rifat Madadkor" nashriyoti, 2000 y. -320-b.
6. Sarsengali, B., & Shagyrbai, A. (2022). Діни философиядағы мейірбан және кемел адам түсінігі. Вестник КазНУ, Серия Религиоведение, 32(4), 50-59.
7. Ориббоева, Д. Д. (2022). O'QUVCHILARNI KASB TANLASHGA YO'NALTIRISHDA IJTIMOIIY KOMPETENTLIKNI TA'SIRI: <https://doi.org/10.53885/edinres.2022.8.08.045> Oribboyeva Dilafro'z Dadamirzayevna NamDU Psixologiya kafedrası katta o'qıtuvchısı. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал, (8), 314-318.
8. Oribboyeva, D. D. (2019). STUDY OF SOCIAL COMPETENCE IN PSYCHOLOGICAL RESEARCH. Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology, 1(4), 288-292.